

Un capbreu de la comunitat de preveres de Montblanc de final del segle XVI (1590-1593)

Roser Puig Tàrrech - Josep M. Grau Pujol

Historiadors

Una de les centúries menys conegudes de Montblanc és la del mil cinc-cents, entre els fons arxivístics conservats més interessants destaquen el parroquial i el notarial, en aquest darrer trobem un capbreu de la comunitat de preveres de la vila que voldríem comentar. El document objecte de la nostra atenció no abasta la totalitat de la població, únicament hi apareixen els propietaris (rústica o urbana) sota domini directe de la comunitat de preveres de Santa Maria de Montblanc¹. Tot i així ens ha semblat útil per constatar la presència destacada d'uns determinats sectors socioprofessionals.

En aquesta època l'economia de la vila era marcadament agrària. Com a capital de vegueria, seu de fires i mercats, comptava amb un nodrit grup d'artesans que a més d'abastir les necessitats internes, comercialitzava llurs productes en la seva àrea d'influència. Sobresurt la important presència de la indústria tèxtil (55 declarants), al capdavant del qual trobem la de transformació de la llana², amb 21 paraires, cinc teixidors de llana i un retorcedor del mateix producte. Segueixen deu flassaders, sis calceters, sis sastres, tres teixidors de lli i un tintorer.

El grup de la pell, que també necessitava l'aigua del Francolí, el composaven deu blanquers. En el treball del ferro sols apareix un ferrer i en el de la fusta, dos fusters. Altres menestrals són dos corders, un saboner i dos moliners.

Dins del comerç hi figuren dos mercaders i dos negociants que es dedicaven a les transaccions a l'engròs, per la venda a la menuda hi ha un revenedor. Les arts plàstiques són representades per un pintor i un argenter.

En tractar-se d'una vila de serveis hi documentem l'existència de nou professionals, principalment en l'àmbit de la sanitat i la justícia: quatre doctors, tres notaris i dos apotecaris³. Dins les classes passives s'inclou la noblesa (dos donzells i la castlana) i l'església (onze preveres i una religiosa)⁴.

Una altra de les informacions que ens proporciona el capbreu és la relacionada amb l'antroponímia, és a dir, els cognoms i els llinatges. Un document proper en els anys que podem relacionar és el fogatge de 1553, transcrit i estudiat pel geògraf reusenc Josep Iglésies. Una de les característiques de la grafia dels cognoms és que s'aproximaven a la fonètica del lloc, amb múltiples variables d'un mateix origen. En la relació que presentem hem intentat normalitzar-los i apropar-los a la grafia actual, així per exemple les *i* gregues les hem passat a *i* llatines. Recordem que en aquell moment Montserrat era nom d'home, de la mateixa manera que ho continua sent actualment a l'Amèrica llatina (*Montserrat*). No és procedent establir comparacions entre les dues fonts documentals (capbreu i fogatge) a causa de la parcialitat del primer. Per això no comentem les nissagues que desapareixen en els 37 anys transcorreguts. Si en el segle anterior es desenvolupà la Guerra de Joan II també fou el de la construcció de l'Hospital de

Santa Magdalena i el raval de Santa Anna, prop del riu Francolí on hi havia les adoberies (blanquers i tintorers) i els tallers dels paraires i teixidors de llana, que necessitaven l'aigua per al seu treball.

En el segle XVI Montblanc manté una excel·lent situació geogràfica que facilita el control de part del negoci del blat produït a les comarques veïnes de l'Urgell i la Segarra per conduir-lo fins el Camp de Tarragona. És capital de vegueria, centre religiós pels seus tres convents de la Mercè, Sant Francesc i Santa Clara, cap del deganat i seu d'una important comunitat de preveres, que actua com a banquera alhora d'efectuar préstecs en forma de censals, a més compta amb un mercat, serveis jurídics (notaris, advocats) i sanitaris (metges, cirurgians i apotecaris). Montblanc entrarà en decadència sobretot en el segle següent. Algunes de les famílies nobles locals es desplaçaran a altres ciutats com Barcelona, Tarragona, Valls, Tàrraga o Cervera.

DECLARANTS DEL CAPBREU

Montblanc

- Joan Aimar, paraire.
- Joan Alendó, pagès.
- Joan Alba, flassader.
- Joan Alball, paraire.
- Damià Amorós, pagès i traginer.
- Joan Amorós, mercader.
- Francesc Amorós, calceter.
- Pere Andreu, apotecari i Dionísia, conj.
- Caterina, vídua Lluís Argany, flassader.
- Andreu Arnau, paraire.
- Mn. Joan Baella, prevere.
- Joan Baget, pagès.
- Joan Baget, tintorer.
- Joan Baralló, blanquer.
- Antoni Barraí, pintor.
- Mateu Bellisén, apotecari.
- Jaume Benaprès, tintorer
- Hereus de Mateu Bergadà, sastre.
- Andreu Bertran, flassader.
- Antoni Bessant, pagès.
- Vicenç Blet, corder.
- Jaume Bordell, pagès.
- Joan Bordell, pagès.
- Gabriel Bosch, pagès.
- Hereus de Jaume Briansó.
- Francesc Bru, prevere.
- Bernat Bofarull, paraire.
- Mn. Pere Bofarull, prevere.

- Montserrat Bòria, saboner.
- Joan Borrell, pagès.
- Anna, vídua Tomàs Bover, teixidor de llana.
- Antoni Joan Bover, teixidor de llana.
- Jaume Bover, menor, pagès.
- Elisabet, vídua de Montserrat Cabestany, blanquer.
- Jaume Cabeça, pagès.
- Montserrat Cabeça, pagès.
- Jaume Cabrer, paraire.
- Joan Cabrer, paraire.
- Joan Calaf, corder.
- Jaume Calderó, mercader.
- Lluís Calvet, flassader.
- Elisabet Canet, religiosa.
- Antoni Canet, paraire.
- Jeroni Capdevila, pagès.
- Margarida, vídua Montserrat Cartanyà, pagès.
- Montserrat Castellà, pagès.
- Nicolau Castelló, flassader.
- Pere Cerdà, flassader.
- Baltasar Clergues, ferrer.
- Francesc Civit, teixidor de llana.
- Onofre Civit, paraire, i Elisabet, cònj.
- Joan Elies, pagès i Jerònima Forès, cònj.
- Jaume Esbert, sastre.
- Lluís Estella, teixidor de llana.
- Bernat Escoter, blanquer.
- Mn. Llorenç Escoter, prevere.
- Climent Estall, doctor.
- Francesc Fitor, negociant.
- Francesc Folc, pagès, del mas de Llorac.
- Bartomeu Foguet, calceter.
- Francesc Forès, pagès.
- Bernat Gavaldà, pagès (fill de Bernat).
- Francesc Gavaldà, pagès.
- Joan Gavaldà, pagès, i son fill Joan Gavaldà.
- Joan Gavaldà, teixidor de lli.
- Antoni Gener i Joan Gener, pare i fill, blanquers.
- Lluís Gener, negociant i Magdalena, cònj.
- Antoni Grenyó, paraire.
- Onofre Grenyó, argenter.
- Pere Gebellí, pagès.

*Carrer Major de Montblanc
en l'actualitat. 2011.
Foto Josep M. Carreras Vives*

*Cases de Rojalons.
Foto Francesc Sifre*

Vista actual de Blancafort. 2011. Foto Josep M. Carreras Vives

- Antoni Joanpere, pagès.
- Pere Jori, blanquer.
- Dimas de Llordat i d'Alenyà, donzell.
- Joan Llord, teixidor de lli.
- Francesc Mariner, flassader.
- Antoni Marganet, paraire.
- Miquel Marganet, retorcedor de llana.
- Joan Mas, notari.
- Pere Mas, prevere.
- Jaume Mascaró, paraire.
- Pere Maseguer, flassader.
- Anatàsia Merlès, «*lo carlà*» vídua de Joan de Vilafranca.
- Simó Mestre i Joana Soler, cònj.
- Josep Miquel, pagès.
- Gabriel Moix, sastre.
- Jaume Molner, flassader.
- Pere Moja, paraire.
- Jaume Moga, pagès.
- Llorenç Montaner, paraire.
- Pere Montaner, fuster.
- Pere Monter, paraire.
- vídua Cristòfor Montroig.
- Francesc Monsarró, calceter.
- Joan Monsarró, major, flassader.
- Onofre Monsarró.
- Magdalena, vídua Cristòfor Móra, calceter.
- Pau Palau, paraire.
- Bartomeu Pallarès, paraire.
- Pere Pasqual, paraire.
- Pubills de Jeroni Picaire, doctor en medicina.
- Jaume Piles, fuster.
- Caterina, muller d'Agustí Piles.
- Hereus de Llorenç Ponts, pagès.
- Magí Ponts, paraire.
- Gabriel Pou, doctor en medicina i Elisabet Anna, cònj.
- Pau Queraltó, paraire i Paula, cònj.
- Macià Rabassa, moliner.
- Joan Ramon, blanquer.
- Onofre Redón, calceter.
- Hereus de Joan Reig.
- Pere Reiner, sastre.
- Pere Roca, pagès.
- Antoni-Joan Riera.
- Pere Rodes, pagès.
- Joan Roig i de Castellví, donzell.

- Pere Oller, tintorer.
- Salvador Oller, blanquer.
- Hereus de Salvador Oller, teixidor de llana.
- Joan Olivart, major, pagès.
- Hereus de Joan Olivart (tenia un germà a Tàrrega)
- Gabriel Oliver, paraire.
- Magí Oliver, revenedor.
- Hereus de Joan Bartomeu, prevere.
- Hereus de misser Pere Joan Gener, doctor en lleis.
- Elisabet, vídua de Mateu Sargatell, pagès.
- Onofre Simó, sastre.
- Jaume Teixidor, prevere.
- Mn. Francesc Tibau, prevere.
- Joan Tolrà, notari.
- Francesc Torres, notari.
- Pau Torres, blanquer.
- Mn. Antoni Torrents, prevere.
- Joan Torroella, pagès.
- Jaume Torroella, sastre.
- Jaume Torroella, fill de Jaume i Àngela.
- Francesc Torroella, pagès, fill de Joan.
- Francesc Torroella, pubill, pagès.
- Lluís Torroella, paraire.
- Lluís Torroella, pagès, fill de Vicenç.
- Pere Torroella, pagès.
- vídua Francesc Torroella, pagès.
- Magdalena, vídua de Lluís Torroella, pagès.
- Pau Vallespinosa, paraire.
- Jaume Vallmanya, blanquer.
- Salvador Ventallols, paraire.
- Pere Vidal, pagès.
- Mn. Joan Vidal, prevere.
- Joan Vidal, pagès, dit *lo llarg*.
- Montserrat Vidal, calceter.
- Joan Vilar, pagès.
- Joan Vinyols, moliner.

Blancafert

- Mn. Pau Queralt, prevere

Rojals

- Francesc Escoter, pagès
- Joan Llort i Caterina, cònj.

Rojalons

- Joan Sanahüges, major, pagès

Addenda

Declarants del capbreu de Montblanc realitzat pel Monestir de Santes Creus (1543)

Font:

Arxiu Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), fons parròquia de Valls, caixa 66, document núm. 375.

-Llorenç Anglada, pagès, peça de terra (partida la Canal).

-Francesc Bover, teixidor de llana, un corral.

Notes

- 1 Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Notaria de Montblanc, signatura 3276.1. El capbreu l'autentifica el notari montblanquí Nicolau Gavalda i és dels anys 1590-1593, el volum és en format foli, enquadernat en pergamí, té 108 fulls i compta amb una rúbrica alfabètica de cognoms.
- 2 Els artesans es concentraven en els nuclis urbans més importants de la comarca però alternaven la seva activitat manufacturera amb l'agricultura, a més també hi treballaven les dones (filat) la qual cosa suposava uns ingressos complementaris a les economies familiars. A la Conca una altra vila amb un important grup de paraires en aquesta època era Sarral, estudiat puntualment en breus articles per Valentí Gual Vilà, «Inventari *postmortem* de béns de paraires, Sarral (1583)», *El Baluard* (Sarral) 85 (1997), p. 26-27; «Vendes de llana en un món de paraires, Sarral 1582-1583», *El Baluard* (Sarral) 86 (1997), p.37-39; «Deutes entre paraires, llana i setzens, Sarral 1555-1556», *El Baluard* (Sarral), 114 (2001), p.19. A començaments del segle XVIII en aquesta vila encara hi treballaven almenys una dotzena de paraires, Roser Puig Tàrrach, «Els molins de Sarral en un capbreu del 1720», *Recull de Treballs del Baluard* (Sarral) 2 (1999), p. 187-196. A l'Espluga de Francolí en el segle XV es documenta l'existència d'un molí draper, Antoni Carreras Casanovas, *Història de l'Espluga de Francolí. L'Edat Mitjana. L'Espluga de F.*, 2000, vol. III, p. 299-300.
- 3 Per a una visió general sobre el tema us remetem al treball de Jaume Torras Elías, «Estructura de la indústria precapitalista, la draperia», *Recerques* (Barcelona), 11 (1981), p.7-28.
- 4 Sobre les nissagues d'apotecaris montblanquins en segles posteriors vegeu el llibre col·lectiu, *La farmàcia de Montblanc (s. XVIII)*. Montblanc, 2006.
- 5 Per ampliar informació dels llinatges cal consultar la monografia de Salvador Rovira, *La baixa noblesa de la Conca de Barberà a l'Edat Moderna*. Montblanc, 2005.